

I. N. J.

46

DISPUTATIO LOGICA

De

CONSTITUTIONE
SYLLOGISMI:

*Cum consensu Amplissimæ Fac. Phil.
in Regia Universitate Aboënsi, liberalis ex-
ercitij causa publicæ disquisiti-
oni submissa,*

P R A E S I D E

M. JACOB. FLACHSENIO

Metaph. & Log. Prof. Ord. &
Reg. Al. h. a. Insp.

R E S P O N D E N T E ,

BARTHOLLO RAJALENIO

Satagund. Finland.

Die 18. Nov. Anni Christiani
clx lcc lxxvi.

A B O Æ ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Eronjeen.

V I R I S

Per quam Reverendis, Clariss: Venerandis,
doctissimis, ac Humanissimis:

Dn. M. JOHANNI THU-
RONIO, Pastori in Cangasala me-
ritissimo, ac adjacentium Ecclesia-
rum Præposito dignissimo;

Dn. THOMÆ B. RAJALE-
NIO, Pastori in Thysives fide-
lissimo;

Dn. THOMÆ JOH. LIU-
HANDRO, Ministro V.D. Lempā-
lensi attentissimo;

Dn. SIMONI POLVIAN-
DRO, Ministro V. D. in Kumo vi-
gilantissimo;

Dn. GEORGIO G. RAJA-
LENIO V. D. Kyrq Præconi: per-
vigili;

Parenti suo charissimo, Præceptoribus
quondam fideliss: ut & sanguine
ac Adfinitate junctis, in debitæ
observantia & gratitudinis indis-
ciuum.

per officiose D. D.
inscribit.

R E S P O N D E N S.

Salutem & quævis felicia,

Multi, quorum potissimum nominibus hu-
jusmodi inscribant labores & industriae
sue specimina, diu multumq; dubitant. Sed
ego partim amore naturali, partim summis
in me meritis usq; devinctus, hoc jam diu
desideratum grati animi indicium honoratissi-
mis Nominibus vestris dedicare volui. Ar-
chimedes spæræ & cylindri rationem, quod
vehementer in illarum inventione elaborasset
tumulo suo inscribi optavit. Ille qui in ve-
ritatis officina multū operis & olei consumpsisse
se fatetur (Ram. intel:) pro logicæ artis in-
stitutione columnam sepulchro suo desiderio
dulciori petivit. Tale quid & ego erigam in
memoriam Vestri Dn. Parens & Dn. Præcepto-
res, pro cura & labore vestro in me non ita
pridem docendo, aut in sumptibus erogandis
ex illo usq; tempore quo primum literarum
rudimenta sub cura & institutione vestra po-
sui, ad id quò à vobis sejunctus uberiora Mu-
sarum vireta querere cœpi, sed & jam hoc
tempore sc. me promovendi & opitulandi fer-
vor Vester, imò dirigendi desiderium ad vir-
tutem & studium bonarum literarum me pla-
ne in admirationem rapit. Pro tanta igitur
favore quid reddere possim, hic hæreo. Sed
nemini vestrum ignotum esse arbitror quan-
ti fece-

ri fecerit Aristotelem Rex ille cuius summa in
terrī erat potentia, quoniam studiis ejus tem-
pus impenderat, ut Plutarcho referente fe-
runt: similiter & ego Vos non solum ma-
gnificio, sed & laude merita vestra effer-
re studebo, quod me multo efficaciore oōφία,
quam ille suum discipulum eruditivit, infor-
mavistis. Levi duntaxat hac vice, quan-
tum meum est in Excellentissimi Dn. Präsidis
opere, bac in scriptione adfectum quemcunq;
declaro ad debita quevis officia satis prom-
ptum, rogans ut pristino illo amore me com-
plecti haud gravemini. Ego vicissim perpe-
tuò, felici ac secundo vitæ cursu Vobis cum
vestris, ut frui liceat cælum voto fatigo, ut
Pyliam senectam pertingere possitis & in eter-
no ac cælesti capitolio tandem letitiā exul-
tetis. B. V.

Subitò in Musæo scripsit suo,
die 9. Novembr.

B. R.

Modestissimo & optimo ingenio

Politissimo JUVENI

DN. BARTHOLLO. TH. RAJALE-
NIO, Regiae hujus Acad. Civi perindustria,
& hanc Exercitationem Logicam Respon-
dendo defendant; Amico perdilecto
hoc schediasmate gratulari

volui:

Quis sine sole dies bonus est, sine luce quis
unquam.

Viderat? & Logica quis sine doctus erit?
Frustra operā magnis impeditis artibus, haec si
Dux aberit, monstrat nec cynosura viam.
Ergo Raaleni studijs applaudere tantis
Me decet & vota haec fundere: Vive diu,
In patriæ atq; patris, decus & solatia. Musæ
Præmia digna tibi, Spondeo, magna dabunt.

Licet impeditior

MARTINUS MILTOPÆUS.

JUVENI

Optimarum artium & virtutum studijs
apprime dedico,
DN. BARTHOLLO RAJALENIQ
Satag. Finland.

*De constitutione Syllogismi publicè
Disputant;*

DE Syllogismis nunc differis ore rotunde
Qui sunt humani regula judicij.

Syllos

Syllogismorum doctrinæ maximus usus;
Ceu Rajaleni, turba novena docet.
His alijsq; pijs studijs impendere curam,
Pergas, sic adfert gaudia magna patri.
Sic prodesse potes patriæ, Nobisq; placere
Qui tibi vovemus prospera quæq; Vale,
Gratulabundus adplaudebat.

JACOB. FLACHSENIUS.

Quod Bartholle tuis, tanto conamine, docte
Invigilas studijs differis arg, vigil;
Rite docens artem, quā quis concludere certus
Quidlibet ex quovis cum ratione queat.
Ausib; ex tantis ideo concludere fas hoc;
Barthollo, Musæ digna brabæa parant;
Digna quibus claro veniat cum laude parenti
Solatiūm, Spatrij s; usib; aptus homo.

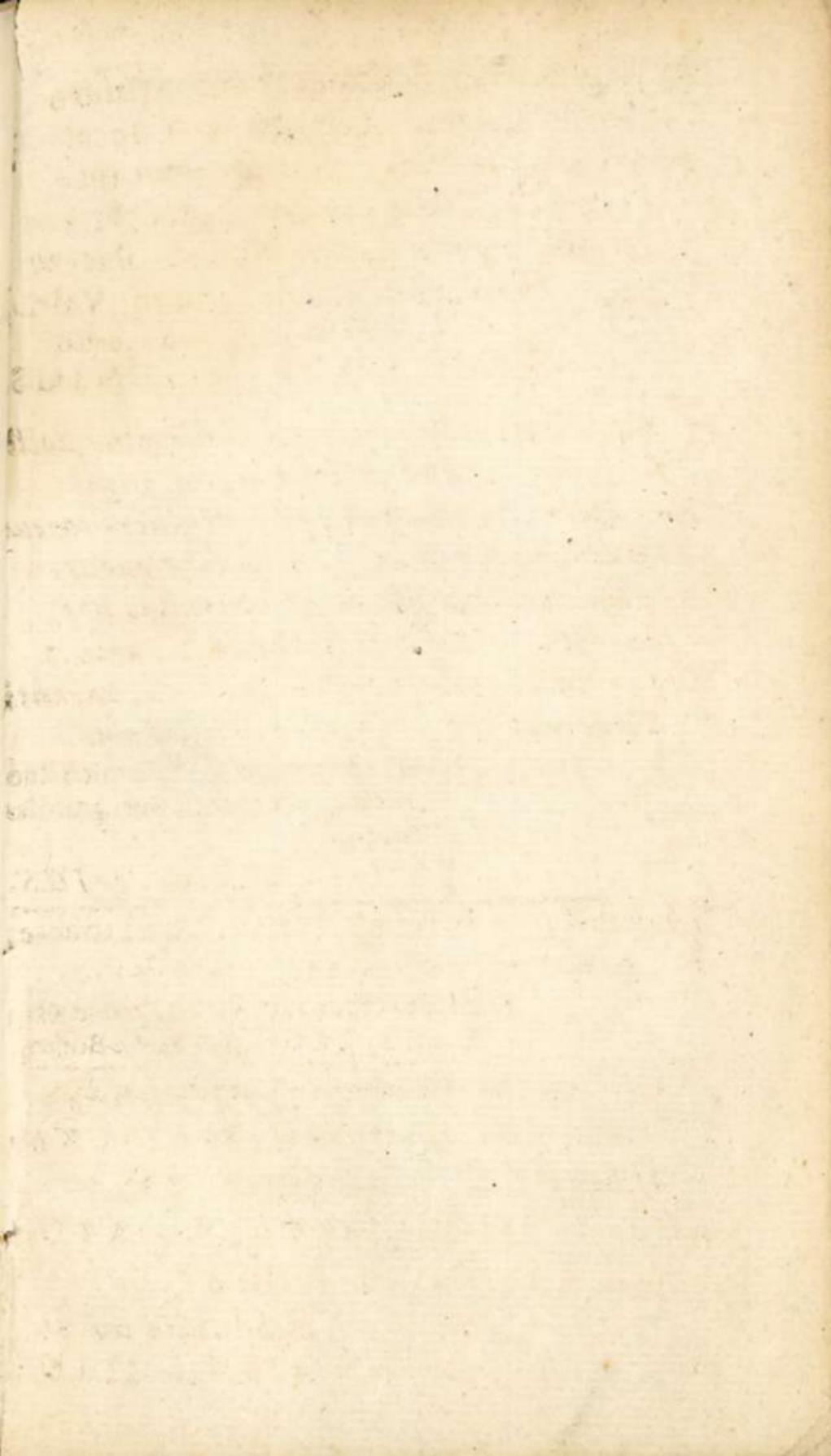
Ita Dn. Respondenti, ut amico suo
dilecto occupatissimus gratulas-
batur.

JOH. FLACHSENIUS.

Præmia non dubites Virtutem digna mære;
Arbor fert fructus intemerata bonos.
Scrib, affectu, quam verbis, prolixiori,
OLAUS LAURÆLIUS, O-Bothn.

Πρὸς Κύριον Ῥαιαλήνιον Ἐπίγεαμα,
ΒΩΜΟΝ ἐπὶ μοτσῶν ἔρδεις κα-
μάτοτσ τε πόνοτσ τε
ΔΟΞΑ πόνοις ἔπεται, καμάτοι-
ισι δὲ κῦδος σπηδει.

Γε Αδελφ; αυτῷ
JOHANNIS PAULINI.

**COLLEGII LOGICI
PARS TERTIA**

DE

**SYLLOGISMIS
ET METHODIS.**

**CAP. I.
DE CONSTITUTIONE
STLOGISMI:**

SECTIO I. THEOREMAT.

THEISIS I.

Syllogismus est dianoia, qua quæstio cum arguento tertio ita disponitur, ut positis præmissis necessariò concludatur.

"*Ἐκθεσις.*

§. 1. Absolvimus hactenus, per Dei gratiam, doctrinam terminorum simplicium, nec non axiomatum; consequens est, ut de ijs agamus subsidijs Logicis, quibus tertia mentis operatio juvari potest; nempe de *Syllogismo & Methodo*. Hanc doctrinam hoc ordine sumus tradituri, ut 1. agatur de *Syllogismo in genere & de ejus constitutione.* 2. De Divisione *Syllogismi secundum Species.* 3. De Di-

*visione Syllogismi secundum affectiones. 4. De Divisione Ejusdem ratione objecti seu materiae.
5. De Methodo tum in Genere tum in Specie.*

§. 2. Quantum ad definitum, nota ejus 1. *Etymologiam.* Syllogismus vox origine græca est, derivatur δινός τοῖς συλλογίζεσθαι, quod computare, plures numeros in summam colligere & aliud ex alio deducere denotat. Ex Arithmeticā itaq: & Logistica hæc vox propter analogiam aliquam in Logicam est translatā: nam quemadmodum in Arithmeticā, præcipue in Regula Aurea, i. numeri inter se conferuntur: ita in Syllogismo tres termini disponuntur. 2. Ut ex illis numeris ignotus & verus quotiens deducitur; ita ex datis notisq; præmissis, ignota conclusio elicetur. Patet hinc, Syllogismum vi etymon nihil esse aliud, quam συλλογὴ λόγων collectionem rationis. Estq; συλλογισμὸς hoc patet idem quod ratiocinium, ratiocinatio, calculus. Sicut autem Arist. in omni doctrina Φιλοζηωμέτρης fuit, & multa alia vocabula ex Mathematicis in Logicam transtulit, ut sunt ἀνάλυσις, περίτοσις, ὄπος, ἐκθεσις, &c. teste Philopono; Ita etiam ratiocinationem Syllogismum appellare voluit. Qui Syllogismum derivant vel à συν & λόγος, vel à συν & λογισμὸς eatus admittendi, si potior ha-
beat-

beatur ratio λόγος ἐνδιαθέτες. Sed quod dicitur Syllogismus quasi συλλογὴ τὸ λόγων, recte improbant D. Finckius & Zabar.

§. 3. II. *Homonymiam.* Vox Syllogismi accipitur 1. *Late ut comprehendat omne instrumentum sciendi, etiam Methodum, expONENTE, Zab. l. 3. de Method.* 2. *Specialiter & stricte idq; κατ' εξουχην pro Syllogismo tan-*
tum perfecto, quo sensu contradistinguitur Enthymemati, Exemplo & Inductioni. 3. *Sy-*
necdochice, vel pro sola conclusione, ut Arist.
1. prior. c. 4. cum declarat modum inutilem,
ait, οὐκ εἶσαι συλλογισμὸς; non erit conclusio.
vel (β) pro solis præmissis; ita Arist. 1. post-
c. 2. ait: Syllogismum demonstrativum consta-
re ex causis conclusionis; & conclusionem vo-
catur effectum Syllogismi. 4. Adequate pro
Syllogismo tum imperfecto tum perfecto, &
quidem pro toto aggregato, constante ex
conclusione & præmissis; sic hoc loco.

§. 4. III. *Voces equipollentes, Syllogismus aliás appellatur 1. Ratiocinatio, sic in-*
terp. Arist. libb. prior. qui sunt de Syllogismo
simplicer, appellant de ratiocinatione: sed
ratiocinationem hic intellige artificialem
non naturalem. 2. Argumentatio, quod in
eo sumatur argumentum ad concludendum.
3. Argumentum, quia vis arguendi in termi-

nis simplicibus hic ἐρεγγέαν suam exerit. *Hæc de definito.*

§. 5. *Definitio continet Genus & Differentiam.* Illud est *Dianoia*: quæ vox hic non accipitur. 1. *Physice*, quomodo notat vel ipsam hominis mentem, ut dixit Arist. l. 10. *Ethic.* Discendi studiosum versari τὴν Διανοίαν τὸν Θεωρητικὸν, i.e. mente circa contemplationes: vel facultatem ratiocinandi à natura insitam: vel naturalem ratiocinandi actum. Nec. 2. *Grammatice* pro sensu ex verborum proprietate fluente. Nec. 3. *Rhetorice*, pro sensu e verbis impropriè acceptis proveniente. Sed 4. *Logice & artificialiter*, non quidem prout ad omnem mentis operationem extenditur; verum *Specialiter* pro notione secunda Logica, quæ tertiam mentis operationem à prioribus & notioribus ad posteriora & ignotiora procedendo dirigit.

§. 6. Hoc genus patet esse legitimum: quia prædicatur de pluribus ad modum specierum à se invicem differentibus, in quaestione quid est, non conversim: prædicatur nempe de *Methodo & Syllogismo*: nam *Dianoia* secundum *Logicos* est *duplex*: Inferens ut-pote *Syllogismus & ORDINANS*, ut *Methodus*.

§. 7. *Differentia* in data definitione sumpta est à *Syllogismi Materia, forma & fine*; de quibus jam speciatim in thesibus sequentibus.

§. 8. Voce *Dianoias* quoq; *causa efficiens* Syllogismi indigitatur, utpote quæ est *mens* seu *intellectus finitus*. Quo ipso negatur *animæ sensitivæ* convenire Syllogismum. Negatur quoq; intellectui infinito, utpote in quo non est processus ab ignoto ad notum; est namq; omniscius Deus. *Animabus separatis* & *intellectui angelico* Syllogismum attribuere, nihil verat.

THEISIS II.

Materia Syllogismi est Remota vel Propinqua. Materia Syllogismi Remota sunt tres termini, *Major*, *Minor* & *Medius*; seu, *Quæstio* cum argumento *tertio*.

Ex Thesis

§. 1. Materiam Syllogismi hic investigamus, non *in qua* nec *circa quam*; sed *Ex qua* dictam, quæ quidem non est res corporea & sensibilis, sicut nec ipse Syllogismus, sed ut hic, intelligibilis.

§. 2. *Tres* tantum terminos continebit Syllogismus, quorum duos involvit *quæstio*, tertius, dicitur *Ramo* quoq; argumentum tertium, ad *quæstionem* vel *negandam* vel *affirmandam* adducitur. Quod tamen non ita accipiendum, quasi requiratur una tantum vox ad unum terminum constituendum;

756 COLLEG. LOG. PART. III.
multitudo namq; terminorum in Syllogismo non estimatur ex pluralitate verborum, sed multitudine conceptuum; potestq; unus terminus, nempe propositionis vel subjectum vel prædicatum constare duabus, tribus vel pluribus vocibus, quæ tamen non nisi unum constituunt terminum in Syllogismo. v. g.
Qui cœcis visum restituit, surdis auditum, leprosis sanitatem, estq; natus sub finem sceptri iudaici; hactenus unus terminus nempe subjectum proposit. sequitur prædicatum; *Is est verus mundi Messias.* At *Filius Mariæ* (subject. Aſſ.) *cœcis visum, surdis auditum, leprosis sanitatem restituit, estq; natus sub finem sceptri iudaici;* (prædicatum) *E. Filius Mariæ est verus mundi Messias.* Nota; cum propositio pluribus constat vocibus, ut in proposito exemplo, assumptio per compendium tali forma exprimi solet & potest. *At talis est filius Mariæ &c. E.*

§. 3. De terminis his id quoq; in genere notandum. Licet non semper requiratur ut differant inter se realiter, boni enim sunt etiam illi Syllogismi ubi inter terminos differentia non intercedit realis. v. g. *Q. est omnipotens est infinitus. Deus est omnipotens E. est E. infinitus:* id tamen videndum, ne omnimoda sit identitas, sed aliqualis dabitur inter terminos diversitas; alias Syllogismus

logismus est nullus. v. g. *Lapis est lapis;* & *lapis est lapis.* E. *Lapis est lapis.*

§. 4. *Questio*, quam dictum est duos continere terminos est *axioma dubium*. Intelligitur hic non *questio* *vc̄ptiū* seu *simplex*, ut cum quæritur: *Quid est Physica?* *Quid est fluxus & refluxus maris?* Sed *Al̄gōn̄tikū* seu *composita*, ad quam responderi potest ita vel non. v. g. *An cœlum sit animatum?* *An voluptas sit summum bonum;* cuiusmodi *questiones* alias dicuntur *Eρωτήματα*.

§. 5. *Major terminus* est *prædicatum questionis dubiae.* & cum medio termino disponitur in propositione. *Major* dicitur hic terminus, quia in Syllogismo simplici cum medio termino dispositus, propositionem constituit majorem.

§. 6. *Minor terminus* est *subjectum questionis,* & cum termino medio in *Assumptione componitur.* Dicitur *minor*, quia cum medio termino constituit propositionem minorem.

§. 7. *Medius terminus* est, qui extrinsecus assumitur ad *questionem dubiam probandam* & semel cum utroq; *extremo* in *præmissis disponitur.* Appellatur etiam *Argumentum Tertium*, nam duobus argumentis, quæ in *questione continentur*, tanquam *tertium accedit & additur.* Terminus hic dicitur *me-*

758 COLLEG. LOG. PART. III.
dius, tum *ratione dispositionis*, quia medio
inter terminos maiorem & minorem loco
collocatur: tum *ratione officij*; quia efficit,
ut Major terminus de minori affirmetur vel
negetur. *Termini* nomen meretur, termi-
nat enim præmissas, in quibus modo subje-
ctum est, modo prædicatum. Deinde quod
Syllogismus resolvatur, non tantum in ma-
jorem & minorem, sed & in medium termi-
num. *Extrinsecus assumi* dicitur respectu
quæstionis, extra quam assumitur: nisi enim
esset extra quæstionem, idem probaret se-
ipsum, & medisterminus ingredieretur con-
clusionem, quod ne fieri lege cautum est.

THESIS III.

Materia Syllogismi propinqua sunt
tres propositiones, ex varia trium ter-
minorum dispositione ortæ; Suntq;
Propositio, Assumptio & Conclusio.

Exthesis

§. 1. Materia hæc propinqua dicitur quoq;
materia Syllogismi *Composita*. *Propositio* &
Assumptio uno nomine à Ramo appellantur.
Antecedens Syllogismi: à Peripateticis *Præ-*
missæ, quod conclusioni præmittantur. Con-
clusionem idem Ramus vocavit *consequens*;
item *complexionem*, quia partes quæstionis
complectitur.

§. 2. *Proo-*

§. 2. *Propositio est prima pars Syllogismi, in qua vel totum quæstio ut in syllogismo composito; vel major saltus terminus cum medio disponitur.* Dicitur etiam *propositio major*, ob terminum majorem, qui hic reperitur.

§. 3. *Assumptio (ab alijs Assumptum) est secunda pars syllogismi, quæ assumitur è propositione, sive tota, sive quoad alteram tantum partem, medium scilicet terminum, qui hic cum minori disponitur.* Dicitur etiam *propositio minor*, propter minorem terminum hic cum argumento tertio dispositum.

§. 4. *Conclusio est tertia pars syllogismi, quæ partes questionis complectitur, & ex præmissis legitimè dispositis inferitur.*

Nota. Conclusio & Quæstio materialiter concidunt, formaliter differunt.

THESES. IV.

Forma Syllogismi est legitima trium terminorum dispositio, conclusionem inde necessariò inferens. Hujus individuum consequens est bona consequentia, quæ est vel Materialis vel Formalis.

Extheses.

§. 1. Bona consequentia nihil est aliud, quam legitima consequentis ex antecedente illatio.

B b b 5

Corr.

Consequentia formalis, est quæ syllogismo vi solius formæ necessario inest; locumq; habere potest in materia non solum vera, sed etiam falsa & impossibili. Sic e. g. legitimam consequentiam formalem habet hic syllogismus: *Lupus est animal volatile; lepus est lupus & lepus est animal volatile.*

§. 2. *Consequentia Materialis* est, quæ syllogismo vi solius materiae inest; & hæc vera conclusio infertur, et si violentur leges dispositionis syllogisticae. v. g. *Homo est animal rationale. Equus non est homo, & Equus non est animal rationale.* Hic syllogismus bonus est quoad materiam, vitiosus quoad formam. Materialis hæc consequentia est necessaria in materia necessaria; contingens in materia contingentia.

THESES. V.

Finis Syllogismi est, ut positis præmissis, necessario concludatur..

Εὐθεσις.

§. 1. Eum in finem disponuntur termini in præmissis, ut necesse sit tandem aliquid concludere. Ubi notandum, non dici omnem conclusionem esse necessariam, sed conclusionem sequi ex præmissis necessariò. Conclusio necessaria non infertur, nisi in materia necessaria; necessariò tamen sequitur

CON-

conclusio etiam in materia probabili seu contingenti, idq; $\Delta\lambda\gamma\tau\omega\pi\kappa\mu\acute{e}\nu\omega\pi$ i. e. propter ea quæ posita sunt, ut loquitur Arist. Intelligenda itaq; hic necessitas sequela seu consequētia, non consequentis seu conclusionis. Hæc namq; materiæ seu materialis est, qua ipsæ propositiones sunt necessariæ; illa vero formæ seu formalis est, qua vi solius formæ Syllogisticæ concluditur, etiam si omnes propositiones sint falsæ. Hæc necessitas non ex partium in antecedente dispositarum necessaria veritate; sed ex legitima quæstionis cum argumento tertio dispositione pendet.

QUÆSTIONES.

I. Qv. An bona sit data Syllogismi definitio, an vero dentur aliæ meliores?

§. I. Varias apud Logicos invenies Syllogismi definitiones, quarū nonnullas tantum placet adferre, ut vel ex collatione cum ijs datae definitionis patescat integritas. Arist. I. prior. Anal. c. 1. Συλλογισμὸς ἐσὶ λόγος, ὃν ὁ πεθέντων τινῶν, ἐπερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀράγκης αὐτοῖς εἰναι, τῷ ταῦτῃ εἰναι. id est Syllogismus est ratio (oratio) in quo positio quibusdam, diversum quid à positis ex necessitate accidit, eo quod hæc sunt. Quam definitionem omnes fere Peripatetici retinēt.

Hanc Arist. definitionem recitat etiam Phil.

Phil. Melan. sed & aliam, quæ illam declarat subjungit, his verbis: *Syllogismus est omnis, in qua positis & concessis duabus propositionibus, que ex tribus terminis ita junctæ sunt, ut sint causa conclusionis, necesse est sequi eam conclusionem, ut positis his duabus propositionibus.*

Keckerm. *Discursus inferens est actio mentis humanae, ex certis præmissis propositionibus aliam propositionem probantis vel improbabitis adminiculo præceptorum syllogismi.* Ita definit Syllogismum, quem tamen à discursu tantum ait distare, quod discursus sit actio, *Syllogismus non.*

Anton. Iter. *Syllogismus est argumentatio, in qua præmissis duabus propositionibus in figura & modo legitime dispositis, conclusio necessitate consequentiæ & formali infertur.*

Vendel. *Syllogismus est discursus mentis ex prioribus & notioribus propositionibus aliam propositionem ignotiorem deducentis.*

Ramus *talem dedit: Syllogismus est Dia-noia, qua quæstio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente, necessario concludatur.*

S. 2. *Hæ definitiones licet quodammodo naturam Syllogismi etiam exprimant, nulli tamen earum bonitate & perfectione cedit
hæc*

hæc quam thesis exhibet, cum legitimo constet genere legitimaq; differentia; in illis vero circa genus potissimum aliquid meritò desideratur.

§. 3. Per orationem tanquam genus Syllogismum commode non definiti patet i. Quia oratio, externa nempe quam hic intelligunt, Syllogismo non est essentialis, potest namq; Syllogismus sine ea optime esse & consistere; quod patet imprimis in mutis, qui, utpote rationales, secum ratiocinantur & Syllogismos faciunt, quibus tamen oratio illa externa denegata est. Deinde in illis, qui solitariae bui illuc deambulando & varia cogitando, unum ex altero sine sermone concludunt. Angeli quoq; discursu utuntur, qui tamen sermonè extero eundem non nisi κατ' οὐρανού in corporibus assumptis & per horum organa proferunt. Animas item separatas ratiocinari posse, vix quispiam ibit inficias, sed per externum sermonem id fieri affirmare quis ausit? Accedit & quod Paul. Rom. 2. Τοῖς λογισμοῖς cogitationibus κατηγοριῶν ἀπλογιῶν, accusationem & excusationem tribuit. 2. Quia superius dictum, Logicam primario circa λόγον ἐνδιάθετο occupatam esse; secundariò circa τὸ φορεύον 3. Quia si oratio esset genus Syllogismi, sequeretur solum

solum Syllogismum oretenus expressum esse Syllogismum. Nec obstat Syllogismi fundamentum esse, dici de *Omnī* vel dici de *Nullo*. Nam dictum de omni & de nullo, convenit etiam Syllogismo in mente retento.

S. 3. Neq; *Argumentatio* aut *Ratiocinatio* possunt constituere genus in definitione Syllogismi: nam æque latè patent, & *Synonyma* sunt Grammatica; quæ vero talia sunt, semper invicem definire nequeunt. Nec *Ratio* rectè dicitur hic constituere genus: nam significat vel *facultatem* animi illam, quā homo ad discurrendum aptus natus est, & sic est Syllogismi causa, vel significat *argumentum*, ad quæstionem dubiam probandam adhibitum. Deinde vel denotat *opus mentis* seu *operationem* omnem sub qua ratio nostra aliquid concipit; hoc modo genusest nimis remorum. Sed qui vocem *λόγος* in definitione ~~Aristot.~~ exponunt per *rationem*; hac denotari volunt, illum rationis conceptum, qui sit cum discursu, & hac in significatione h. l. tolerari potest, commdior tamen est vox *dialecticæ*. De eorum assertione, qui Syllogismi genus faciunt vel *habitum*, vel *instrumentum* vel *Dispositionem*, quid sit Judicandum, ex dictis facile liquere potest.

S. 4. Contra datum genus objici solet & potest;

I. Obj. *Definitum & genus definitionis debent esse ejusdem prædicamenti; at Dianoia & Syllogismus ejusdem prædicamenti non sunt E.*

Major est Arist. & principium Logicum. Minor patet: nam Dianoia utpote actio mentis, est in *prædicamento actionis*; Syllogismus vero ut ens complexum & notionale, in nullo est prædicamento.

Resp. 1. Dianoia & Syllogismus si considerantur Logice & $\tau\chi\nu\kappa\omega\varsigma$ seu artificialiter, nec illa, nec hic est in prædicamento *directe*, ad idem tamen reduci possunt prædicamentum. 2. Quo sensu Dianoia actio dicitur, eodem etiam Syllogismus. Dianoia & Syllogismus considerantur vel subjective vel effective: illo modo est actio; hoc vero opus menti inhærens. *Idem nomen* sæpe significat actionem & habitum ut ira, audacia &c. 3. Syllogismus quando dicitur ens complexum erit hoc intelligendum de Syllogismo applicato, prout in exemplo reperitur, non de conceptu Syllogismi formalis.

ii. Obj. *Dianoia utpote discursus mentis est causa Syllogismi & non potest esse ejus genus.*

Resp. Syllogismus sit per discursum consideratum effectivè, ut est actio; non vero ut sit opus productum, sic enim & discursus est

766 COLLEG. LOG. PART. III.
opus mentis. Deinde non confundendus est
syllogismus artificialis cum naturali.

iii. Obj. *Dianoia est notio prima; syllogismus autem est notio secunda, illa itaq; non potest esse hujus genus.*

Resp. Vocem dianoias esse æquivocam ante demonstratum, quando accipitur *physice* & pro *ipsa hominis mente*, non nego esse notionem primam: *Logice* vero & *artificialiter* quando accipitur, non minus est notio secunda quam Syllogismus. Hinc dianoiam dividit Dithmarsus in *formantem* & *formatam*; illam considerationis esse dicit Logicae, hanc non item: quod quam recte dicatur, forte debitur ansa exponendi in ventilatione publica.

iv. Obj. *Syllogismus est instrumentum Logisticum, dianoia vero non est tale instrumentum, utpote actio mentis, que adminiculo bujus instrumenti perficitur.*

Resp. Hic quoq; confunditur dianoias consideratio *naturalis* & *artificialis*.

v. Obj. *Enunciatio etiam est Dianoia, docente Scal. Exer. 107. Non itaq; erit legitimum genus syllogismi.*

Resp. Consequentiam in hoc argumento esse nullam; nam adhuc dianoia esset genus syllogismi & methodi licet non solius. Etsi omnis compositio adeoq; etiam Enunciatio sit

sit opus dianoias, κατ' ἔξοχην tamen syllologismo & methodo tribuitur. Ipseq; Arist. 2. post. c. 1. & alibi Αἰγαρονήνικὸν sumit pro λογισμῷ discursivo & ratiocinativo, id facit etiam Scal. in dicta Exerc. 107. s. 2.

II. Q. An Conclusio possit dici propositio?

§. 1. Resp. Secundum aliam atq; aliam significationem vocis propositionis, potest id dici & non potest. Quando vox propositionis habetur æquipollens voci axiomatis, id recte fieri potest: nam in conclusione quoq; est talis dispositio argumenti cum argumento, qua unum de altero affirmatur vel negatur: conclusioni etiam competit esse vel universalem vel particularem: veram vel falsam; necessariam vel contingentem. Si vero propositio notat vel solam propositionem maiorem, vel ueramq; præmissam, non potest: nam sic propositio & conclusio differunt ut causa & effectum.

§. 2. Obj. Zab. in lib. 1. post. t. 13. aie, *women propositionis conclusioni conveniens non est; quisquis conclusionem propositionem vocat, non recte loquitur, quia propositio dicitur tanquam proposita conclusioni.*

Resp. A Notatione, tum potissimum si latior est, non ducuntur firma argumenta.

Alias notum, propositionem dici vel à proponendo, quod proponatur vel ut probet, vel ut probatur, vel ut proponat. Sic apud Mathem. ~~εγραπται~~ est propositio, quæ proponitur demonstranda. Vide. Proclum in Euclid. 3.

III. Qv. An Conclusio sit pars Syllogismi?

§. 1. Tres hac in re sunt opiniones: quidam dicunt conclusionem Syllogismi non partem, sed effectum esse, quibus Syllogismus nihil est aliud quam dispositio præmissarum. Alij concedunt esse partem Syllogismi, sed formalem; alij deniq; partem faciunt materiale.

§. 2. Vocem Syllogismi *varias* admittere *significationes* superius demonstravi; cum vero per Syllogismum intelligo *integrum discursum illativum*, conclusionem Syllogismi partem asserere necesse est, non quidem formalem sed *materiale* & *integralem*. Nam i. in Syllogismo est processus à noto ad ignotum: *duæ* itaq; sunt partes hujus discursus *materiales*, *nota* & *ignota*; *inferens* & *illata*. Conclusio autem est ignotum illud & illatum; erit utique Syllogismi pars, jure eodem quo præmissæ. 2. Quia conclusio definitionem Syllogismi *essentialē* ingreditur.

§. 3. Nisi conclusio esset pars Syllogismi, alioquin Syllogismus non esset mentis discursus, qui talis est operatio, qua intellectus unum elicit & deducit ex alio; ad essentiam namque discursus pertinet tam id quod elicetur, quam id unde elicetur. Alioquin etiam discursus non distingueretur à secunda mentis operatione, nisi unum ex alio eliceret.

§. 3. Manifestum itaque evadit jam, conclusionem non esse formam Syllogismi; nam de ratione formæ est, ut immittat in materiam quod de conclusione dici non potest, quæ à præmissis se juncta est. Nec aliam formam habet Syllogismus, quam reliqua arte facta, utpote dispositionem, nisi duas Syllogismo formas quis attribuat. Conclusio forma Syllogismi appellatur propter analogiam & similitudinem quandam, sicut ultima unitas in numero, numeri forma dicitur. Conclusio quando effectum dicitur Syllogismi, accipitur Syllogismus pro præmissis, ex quibus dicitur fluere.

§. 4. Objici solet: 1. *Syllogismus* teste Arist. 1. prior. Anal. c. 25. Constatbit ex duabus propositionibus & non pluribus. Et alibi ait: *Omnis Syllogismus ex propositionibus constat paribus; terminis vero imparibus. E. conclusio non est pars syllogismi.*

Resp. 1. Äquivocatio latet tum in voce

770 COLLEG. LEC. PART. III.
propositionis, tum in voce *Syllogismi*. 2. Dixit Arist. Syllogismum constare debere ex duabus *premissis* καὶ τῷ *conclusione*. Per protases vero Arist. ut plurimum intelligit *premissas*, qua ratione non sequitur excludi *Conclusionem*. 3. Arist. ipse indefinit. *Syllog.* indigitat *Conclusionem*. *E.* est pars *judice etiam illo*.

ii. Obj. *Tota Syllogismi essentia & integritas absolvitur dispositione medij cum extremitate; quæ dispositio à conclusione abest. E. non est de integritate Syllogismi.*

Resp. Dispositionem illam non esse *absolutam*, si absit *conclusio*; ad *essentiam* *discursum* requiritur non tantum *pars inferens*, sed etiam *illata*.

iii. Obj. *Conclusio est Syllogismi finis. E. non pars.*

Resp. Est *finis* non ut *causa*, sed ut *postrema pars*, quæ etiam *pars* est.

iv. Obj. *Syllogismus est causa conclusionis. E. conclusio non est pars eiusdem.*

Resp. *Syllogismus* cum dicitur *causa conclusionis*, accipitur vox *Syllogismi* pro *premissis*. Conimbr. dicunt, in tali modo loquendi non necessario significari diversitatem *Syllogismi* à *Conclusione*, sive *scientia* sive *opinione*: nam *definitio* dicitur quoq; *causare cognitionem definitivam*, quæ tamen sunt idem, rō *causare itaq;* sumitur *improprius*.

iv. Qv. Ad unius Syllogismi possint esse plures conclusiones?

1. Retentis ijsdem terminis & præmissis, ipso actu, primariò & directe, unius Syllogismi unica tantum erit conclusio: nam 1. si plures haberet conclusiones, etiam plures terminos, plures propositiones, quod absurdum. 2. nam sic plus esset in conclusione quam in præmissis. 3. Quia unica tantum est quæstio, quæ in dubium vocatur. E. & unica conclusio.

§. 2. Potest habere plures, mediate, conclusionem nempe vel convertendo, sive aliam in ea ut pote universali includendo, vel alias per bonam consequentiam eliciendo.

C A N O N E S

I. Omnis Syllogismi norma & fundamentum est *Dictum de Omni* & *Dictum de Nullo*.

§. 1. De principijs Syllogismi internis, h. c. de partibus Syllogismum constituentibus, actum est in h. c. Sect. Theor. Principia vero Externa, quæ ab alijs etiam proprietates dicuntur, jam enumeranda. Externa illa principia quedam sunt Directiva seu Regulativa quæ norma sunt Syllogismi constituendi; ut hæc duo *Dictum de Omni* & *Dictum de Nullo*; quorum utrumq; humanæ mentis tam per na-

taram est insitum, ut ijsdem haud secus assen-
tiatur, quam principio huic: *Totum est ma-
jus qualibet sua parte.* Quædam Perfecti-
na, quæ, docente Iter. Nucl. Log. Sect. 3.
p. m. 22. sunt quasi lapis lydius, quo Syllo-
gism⁹ constitutus examinatur, & consequen-
tiæ necessitatem habere probatur. De qui-
bus mox.

§. 2. *Hoc dictum de Omni explicuit Arist.*
prior. Anal. cap. I. unde etiam dicitur de *O-*
mni prioristicum. *Dictum de omni est,* quan-
do nihil sumi potest sub subjecto, cui non tri-
buatur prædicatum; Unde hic fluit Canon:
Quicquid universaliter affirmatur de subje-
cto, id etiam affirmatur de omnibus sub sub-
jecto contentis. v. g. *Quantitas Universaliter*
affirmatur de corpore naturali, ergo af-
firmatur etiam de omnibus sub corpore. N.
contentis. ut *O. Corpus est quantum.* E.
Calam est quantum. E. *Lapis est quantus.* E.
Homo est quantus; *Quia hæc omnia conti-*
nentur sub corpore naturali.

§. 3. *Dictum de Nullo est,* quando sub
subjecto nihil potest sumi, de quo non remo-
veatur prædicatum; Unde hoc axioma:
Quidquid de subjecto universaliter negatur,
id negatur etiam de omnibus sub subjecto con-
turis. vel: *Quidquid negatur de universali,*
negatur etiam de omnibus particularibus
sub illo

sub illo universali contentis v. g. Nullum
brutum est ratione præditum. E. neq; Eqvus,
neq; Leo neq; vulpes, neq; bos, aut alia ali-
qua species bruti ratione prædita erit. Hu-
jus dicti de Nullo eadem est evidentia & ne-
cessitas quæ prioris.

§. 4. Dictum de *Omni* norma & funda-
mentum est syllogismorum *affirmantium*:
Dictum de *nullo* *negantium*. Utrumq; ma-
xime conspicuum est in dispositione *figuræ*
prime, quæ ab affirmatione vel negatione ge-
neris ad affirmationem vel negationem spe-
cierum procedit. Interim vis utriusq; prin-
cipij vel dicti in reliquarum quoq; figuratum
Syllogismis quasi occultata latet: ut patet ē
reductione directâ Syllogismorum secundæ
& tertiaræ figuræ ad primam; in qua virtus il-
la est manifestior, propter dispositionem ter-
minorum maximè naturalem.

§. 5. Conveniunt itaq; hæc principia Syl-
logismis primæ figuræ primario, radicaliter
ē directe: reliquis ratione secundaria, de-
pendenter obligi, ē mediate, quatenus ad pri-
mam figuram sunt reducibiles. Nec possunt
hæc principia convenire Syllogismis proprijs
nisi κατ' ἀναλογίαν per similitudinem quan-
dam & proportionem: nam in virtute infe-
rendi propositiones singulares conveniunt
cum universalibus, ait Honold.

ii. Quæ in uno tertio conveniunt, ea & inter se conveniunt: & quæ in uno tertio non conveniunt, nec inter se conveniunt.

§. 1. Est & hoc principium omnium Syllogismorum, proportionis nempe. Medius namq; terminus se habet ut norma quædam, qua architectus duarum columnarum æ qualitatem vel inæ qualitatem demonstrat, quæ si in una norma vel regula conveniunt, æquales dicuntur: Sic duo termini *major* & *minor* convenire inter se dicuntur, si in uno tertio seu medio conveniunt; & ut duas columnæ inæquales sunt, quæ in una norma non conveniunt: ita duo termini dissidere dicuntur respectu tertij, medij in quo non conveniunt: v. g. *felix* & *exosus mundo* conveniunt in uno tertio quod uterq; sit *pius*; itaque inter se conveniunt, ut possit dici, aliquis mundo *exosus* est *felix*. Unde Syllogismus: O. *pius est felix*. O. *pius est exosus mundo*. E. Q. *exosus mundo est felix*. Ex disciplinis itaque Mathematicis hoc principium ad Syllogismum applicatur, ubi dicitur: *Eidem æquales, inter se sunt æqualia*.

§. 2. Et si Canon hic sit fundamentum omnium Syllogismorum ut modo dictum; vis tamen ejus in Syllogismis singularibus maxi- mè

met est conspicua, e.g. Aristides est justus. Aristides est pauper. E. Q. pauper est justus. Judas non fuit Domino suo fidelis: Judas fuit Apostolus. E. Q. Apostolus non fuit Domino suo fidelis.

S. 3. Regula hæc multas patitur instantias proinde & variæ solent adferri limitationes, utpote 1. Per convenientiam hic non requiritur *essentialis* terminorum inter se nexus i sufficit si de se invicem affirmando prædicari possunt, ut patuit in exemplis modo allatis. Sed cum objicitur: homo & brutum conveniunt in uno tertio nempe animali; quæ tamen de se invicem affirmando prædicari non possunt: item Petrus & Paulus conveniunt in uno tertio quod uterq; sit *Apostolus*, ita tamen non conveniunt, ut Petrus sit Paulus vel Paulus sit Petrus. Itaq; observandum. 2. Intelligendum hic esse tertium singulare singulariter acceptum; & sic eliduntur instantiae modo allatæ, quia in illis est tertium commune. Sed si quis instet adhuc tali Syllogismo:

Essentia divina est pater

Essentia divina est Filius

Ergo Filius est pater, & per conseq. non sunt duæ distinctæ Personæ Pater & Filius. Proinde 3. notandum, intelligi debere tertium singulare & incommunicabile. *Essentia divina est quidem singularissima, nihilominus tamen tribus personis communicabilis sed*

ne^c adhuc deest quod potest occini; ut posse
quod multa propter convenientiam in uno cer-
tio communicabili, etiam ita inter se conve-
niunt, ut de se invicem affirmentur, ut exo-
sus mundo & felix convenientia in tertio com-
municabili quod est pius. Si itaq; queratur
cur quædam in tertio communis convenientia,
de se invicem affirmentur; ut, exosus
mundo & felix: quædam non; ut, homo &
brutum? responsio hæc est: hæc conclusio,
Q. exosus mundo *est felix*, infertur legitimè
ex præmissis universalibus h. m. *O.* pius *est fe-*
lix: *O.* pius *est exosus mundo*: *E.* Sed hæc
conclusio, homo *est brutum*, infertur ex præ-
missis particularibus, his: *Q.* animal *est ho-*
mo. *Q.* animal *est brutum*. *E.* brutum *est ho-*
mo.

§. 4. Sed si convenientia duorum inter se
propter tertium in quo convenientia, intelliga-
tur nuda sine affirmatione unius de alio, diffi-
cultate ^{ad} limitandarere potest regula. v.g.
licet ^{dicere} non possum, homo *est brutum*,
adhuc tamen verum est, hominem & brutum
convenire inter se respectu animalis. Petrus
& Paulus in eo quod uterq; sit Apostolus. Plu-
ra si placet vide apud Kefl. Exam. Log. Phot.
Sectr. Princip. 3.

iii. In Syllogismo neq; plures neq;
pauciores erunt termini tribus.

CAP. I. SECTIO III. AXIOM.

777

§. 1. Duo sunt membra Canonis. prius,
quod termini in Syllogismo non sint plures
quam tres. Ubi notandum, aliquando plu-
res adesse terminos explicitè. v. g. O. princeps
habet jus gladij. Petrus est Apostolus: E. Petrus
habet jus gladij: Item: O. homo est animal:
Bucephalus est equus: E. Bucephalus est animal.
Item: homo est passus: Deus est homo: E. Dei-
tates est passa. Aliquando implicite idq; vel
cum termini sunt ambiguui, vel cum phasis est
ambigua vel cum mutatur suppositio. e. g. N.
malum est à Deo: cor hominis est malum. E.
cor hominis non est à Deo. Q. credunt salvantur;
Diaboli credunt: E. Diaboli salvantur.
Rationale est differentia Specifica: homo est
rationalis: E. homo est differentia specifica:
tò rationale in majore supponit simpliciter:
in minore personaliter. O. animal est ratio-
nale vel irrationalis: homo est animal: E. ho-
mo est rationalis vel irrationalis. Deus non
est persona: Spiritus S. est Deus: E. Spi-
ritus S. non est persona. vox Deus in majori
supponit simpliciter: in minori personaliter.

§. 2. Posterius membrum est: Neq; termi-
ni pauciores erunt quam tres; alioquin syllo-
gism⁹ est nullus. v. g. Hæmatites est lapis; at hæ-
matites est hæmatites: E. hæmatites est lapis.

§. 4. Hic observandum, i. numerum ter-
minorum in Syllogismo non æstimandum esse

ex numero vocum, sed conceptuum: Sic tribus eantum terminis constat & hic Syllogismus licet voces sint plures: e. g. *Dogma quod est a耶exPhi, Scripturæ Sacrae prorsus contrarium, exemplis & praxi Scriptura repugnans gratia divine inimicum, in meritum Christi consumeliosum & fidei planè aduersum, illud est absurdum & impium*; at tale est dogma Romanensium, quod bona opera sint meritoria vita eterna. E. est absurdum. 2. Termini quandoque quoad vocem & materialiter possunt convenire, qui tamen formaliter & significatione differunt, & ideo tres faciunt terminos. v. g. Joh. 19. *Quod scriptum est scriptum est: Sed Iesum Nazarenum esse regem Iudeorum scriptum est: E. Iesum Nazarenum regem esse Iudeorum scriptum est.* 3. Nec accidentium Grammaticorum variatio semper introducit plures terminos. v. g. O. *currens moveatur: Petrus currat: E. Petrus moveatur.* 4. Valet Canon de Syllogismo manifesto, non de Cryptico, nempe de Prosylylogismo, Exemplo & Sorite, v. g. *Dextra Dei est ubiqꝫ, Christus sedet ad dextram Dei; E. Christus est ubiqꝫ.* Hic Syllogismus est Crypticus & loco Majoris propositionis quæ talis esset: Q. *Sedet ad dextram Dei est ubiqꝫ; ponitur ejus Prosylylogismus seu probatio: Dextra Dei est ubiqꝫ.* Ergo plures continent terminos, sed est Crypticus.

IV. Nullus in syllogismo terminus mutetur vel mutiletur vel augeatur, sed eodem modo sumatur per omnes propositiones.

§. i. Est hic canon consequiarum praecedentis, si enim termini mutentur vel multiplicando vel augendo, mox plures evadunt tribus. e. g. O. secundum immediate sequitur primum. O. tertium immediate sequitur secundum E. O. tertium immediate sequitur primum. O. maritus est homo. O. Sponsus incipit esse maritus E. O. Sponsus incipit esse homo.

V. Termini abstracti cum concrecis, & casus obliqui cum rectis non sunt confundendi.

§. Hic quoq; canon fluit ex Cap. III. nam & hoc modo multiplicantur termini. Apparet hinc quid respondendum his & similibus paralogismis. *Philosophia est accidens; homo est philosophus* E. *homo est accidens*. Episcopi sunt Sacerdotes: Asini sunt Episcopi: E. Asini sunt Sacerdotes. Servi sunt domini sui: Davus est servus: E. *Davus est dominus sui*. Adolescentis est maiores natu revereri: Liber est adolescentis. E. libri est maiores natu revereri. Deus non est finitus: homo est a Deo: E. *Homo non est finitus*.

VI. In propositionibus syllogismi, genus prædicationis non erit mutandum.

§. 1. Hæc quoq; regula Can. III. debet originem, nam aliud prædicationis genus, pluralitatem inducit terminorum, contra quam in isto canone lex erat sancita. Quinq; potissimum modis contingit mutari genus prædicationis.

§. 2. i. Quando prædicatio prædicamentalis transit in eminentem, hoc est, quando commiscetur prædicatio usitata cum inusitate. Unde non valet: O. Caro est creatura; verbum quod est filius Dei, est caro. E. Verbum est creatum. Corpus Christi natum est ex muliere: Panis Eucharisticus est corpus Christi. E. panis Eucharisticus natus est ex muliere.

§. 3. ii. Quando popositiō notionalis confunditur cum reāli. v. g. Animal est genus: homo est animal: E. homo est genus. Mus rodit caseum: Mus est monosyllaba. E. Monosyllaba rodit caseum.

§. 4. iii. Quando prædicatio essentialis & accidentalis commutantur. iv. Quando prædications ex diversis prædicamentis confunduntur. v. g. Quod emisti comedisti; crudas carnes emisti; E. Crudas carnes comedisti.

§. 5. v. Quando propositio tropica permuteatur cum propria. v. g. Vulpes est animal quadrupes: Herodes est vulpes: E. Herodes est animal quadrupes.

VII. Medius terminus Conclusio-
nem non ingrediatur, neq; quoad to-
tum, neq; quoad partem.

§. 1. Alias ita effertur: *Lex generalis ex-
stitit, medium concludere nescit.* Hoc itaque
laborant vitio hi Syllogismi & similes: O-
mne corpus differt à Spiritu: Angelus non
differt à Spiritu. E. Angelus non differt à
corpore.. Item: O. Eqvus est aliud ab homi-
ne: Petrus non est aliud ab homine: E. Pe-
trus non est aliud ab equo.

§. 2. Observandum 1. Medium terminum
virtualiter posse ingredi conclusionem; ut
O. homo est animal: Socrates est homo. E.
Socrates est animal. formaliter vero & qua-
ralis id nequaquam facere debet. 2. In ter-
tia figura quandoq; ingreditur medius termi-
nus conclusionem implicitè: v. g. Totus
Christus constat ex humanitate & divinitate.
totus Christus est ubiq; E. Quidā qui constat
humanitate & divinitate est ubiq;. *Explicitur*
autem fieri, idipsum lege hac vetitum est,

VIII. Non sit plus vel minus in con-
clusione

732 COLLEG. LOG. PART. III.
clusione, quam fuit in præmissis cum ar-
gumento tertio dispositum.

§. 1. In exemplis sequentibus plus est in
conclusione. Quicquid sentit est animal:
canis sentit: E. canis est animal rationale.
Nulla manus sinistra est dextra: cujuslibet
hominis manus est sinistra: E. Nullius homi-
nis manus est dextra. Hic homo est Deus:
Verbum factum est hic homo; E. verbum
factum est Deus. Petrus fuit Apostolus: Pe-
trus fuit pescator: E. Q. pescatores sunt A-
postoli.

§. 2. Minus in Conclusione est in exemplis
sequentibus. Deus est author boni: Deus est
author mali: E. malum est bonum. Fides
justificat: fides est qualitas. E. qualitas ju-
stificat. O. animal est in mundo: Aliquod
animal est in domo E. Domus est mundus.

N. Ex puris particularibus nihil se-
quitur.

§. 1. Alias ita effertur canon: Præmissa-
rum altera in quovis syllogismo erit universalis:
vel; ex duabus particularibus nihil concludi-
tur. Ratio est; nam hujusmodi syllogismi
non quadrant ad dictum de Omni vel de Nul-
lo. Male itaq: concluditur. Q. animal est
homo. Q. animal est bestia. E. Q. bestia est
homo.

§. 2. Valens